

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו
ערום עליהן(שמערים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא לד

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

קדמו בעלי חובות והגביהו

ענה הגמרא ממשיכה לבאר את ההמשך של הברייתא:

קדמו בעלי חובות והגביהו, בין חב עד שלא הזיק, בין הזיק עד שלא חב, לא עשה ולא כלום, לפי שאין משלם אלא מגופו.

בשלמא הזיק עד שלא חב דהיינו שלוהו אחרי שהזיק, ניזקין קדמו, אבל חב עד שלא הזיק, ב"ח קדים!

ואפילו הזיק עד שלא חב, בעל חוב קדים לתפיסה, שכיוון שתפס לא מוציאים ממנו, ואם תמצא לומר שלא מועיל תפיסה ש"מ ב"ח מאוחר שקדם וגבה, מה שגבה לא גבה? הרי מחלוקת שניה בזה בכתובות.

(תירוצו) לעולם אימא לך מה שגבה, גבה- ושאיני התם דא"ל אילו גבך הוה, שגבה לפני שהזיק והיה מזיק אותי לא מינך הוה גבי ליה, דהאי תורא דאזקן מיניה משתלמא?!

ת"ר שור שוה מאתים, שנגח שור שוה מאתים, וחבל בו בחמשים זוז.

1) **ושבח** שור הניזק ועמד על ארבע מאות זוז, שאלמלא (לא) הזיקו היה עומד על שמנה מאות, זוז נותן כשעת הנזק כ"ה זוזים.

2) **כחש** שור הניזק ועכשיו שווה פחות: **כשעת העמדה בדיון** דהיינו כמה הופחת דמיו קודם הנזק וכמה שווה בשעת העמדה בדיון, ומשלם חצי ממנו.

3) **שבח** שור **מזיק** ועמד בשווה ד' מאות זוז: **נותן לו כשעת הנזק** דהיינו כ"ה זוזים.

4) **כחש** שור המזיק **כשעת העמדה בדיון** דהיינו חלק שמינית שבו (25/200) (ברשותו כיחש).

הגמרא דנה האם קאי כרבי ישמעאל, שאין לניזק חלק בשור המזיק, או כר"ע, שניזק שותף בה.

שבח מזיק (3) **נותן כשעת הנזק** - מני ר' ישמעאל היא דאמר בעל חוב הוא זוזי הוא דמסיק ליה.

אימא סיפא **כחש** (4) **כשעת העמדה בדיון** - אתאן לר"ע דאמר שותפי נינהו. (קושיה) רישא רבי ישמעאל וסיפא ר"ע?!

(מסקנה) לא כולה ר"ע היא.

והכא במאי עסקין כשפיטמו ק"ה המזיק עצמו והחסיר ממנו, ולא ממילא יתייקר.

(קושיה) אי כשפיטמו, אימא **רישא שבח** הניזק ועמד על ד' מאות זוז נותן לו כשעת הנזק אי כשפיטמו ניזק לשורו **צריכא למימר** שמשלם כשעת הנזק בלבד?!

(מסקנה) אמר רב פפא **רישא משכחת לה**: בין דפטמה פטומי, בין דשבחא ממילא. ואצטריך לאשמועין **דריכא דשבחא ממילא** נותן לו כשעת הנזק. **סיפא** לא משכחת לה אלא כשפטמו.

כחש כשעת העמדה בדיון, כחש מחמת מאי?

אילימא דכחשא מחמת מלאכה - לימא ליה את מכחשת ואנא יהיבנא?!

אמר רב אשי **דכחש מחמת מכה** דא"ל קרנא דתורן קבירא ביה.

מתניתין

שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים, ואין הנבילה יפה כלום - אמר ר"מ על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו, דהיינו חצי נזק.

א"ל רבי יהודה וכן הלכה ר"ל ודאי שהדין כך, שמשלם מנה, אמנם אין זה השור האמור בתורה, מדוע?

קיימת ומכרו את השור החי וחצו את כספו **ולא קיימת** וגם המת יחצון דהיינו שיש למזיק חלק בנבילה. ואיזה זה השור האמור בתורה?

שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים, והנבילה יפה **חמשים זוז**, שהזיקו מאה וחמשים זוז, וחצי נזקו הוא ע"ה זוז: שזה נוטל חצי החי וחצי המת, וזה נוטל חצי החי וחצי המת.

גמרא

איזהו שור האמור בתורה - מחלוקת ר"מ ורבי יהודה

בפסוק למטה, נחלקו ר"מ ור"י איזה ביאור דורשים מהפסוק של 'וגם את המת יחצון', והיינו לגבי אם המזיק יש לו חלק בנבילה, או שלומדים שצריך להעריך כמה שווה הנבילה, בשביל להעריך דמי נזק בלבד.

וְכִי־יִגַּף שׁוֹר־אִישׁ אֶת־שׁוֹר רֵעֵהוּ וּמָכְרוּ אֶת־הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת־כֶּסֶפוֹ וְגַם אֶת־הַמֵּת יִחְצוּ:

ת"ר-

א. **רבי יהודה** - שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים, והנבילה יפה **חמשים זוז**, זה נוטל חצי החי וחצי המת, וזה נוטל חצי החי וחצי המת, וזהו שור האמור בתורה. [יש למזיק חלק בנבילה].

ב. **רבי מאיר** - שור שוה מאתים שנגח לשור שוה מאתים, ואין הנבילה יפה **כלום**: על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו **אלא מה אני מקיים** וגם את המת יחצון **פחת שפחתו מיתה מחצין בחי**, ר"ל למזיק אין חלק בנבילה, אלא שמעריכים כמה היה שווה השור לפני הנזק וכמה שווה כשמת, ועל חצי הערך הזה המזיק משלם.

מה הנפקא מינה בין רבי יהודה ורבי מאיר

ענה הגמרא מנסה להבין באיזה מקרה התבטא חילוק בין שתי הטעמים. בהתחלה הגמרא רצתה לתלות האם נפחת ערך הנבילה על מי משתייך, לאחר מכן הגמרא דוחה, ולבסוף מסיקה לאידך גיסא, והיינו שכשהשביח הנבילה, שבה המזיק נשכר לרבי יהודה.

מאי בינייהו?

א. אמר רבא פחת נבילה איכא בינייהו- ר"ל אם פחתו דמיה משעת המיתה עד שעת מכירת הנבילה.

רבי מאיר סבר פחת נבילה דניזק הוי, שאין למזיק חלק בנבילה, ופחתה מפסיד הניזק. **ורבי יהודה** סבר פחת נבילה **דמזיק הוי פלגא**.

[עד כאן דף לד עמוד א']

(קושיה) א"ל אביי אם כן מצינו לרבי יהודה תם חמור ממועד ק"א, והיינו פחת הנבילה בשור המועד ששייכת לניזק בלבד, ולגבי שור תם - המזיק משתתף בהפחתה?!

וכי תימא הכי נמי, שאכן מצינו בדעת רבי יהודה שישנה חומרא נוספת בתם ממועד, והיינו לגבי רמת דרישת השמירה של שורו להתחייב בנזק.

כדתנן אם שמר שמירה פחותה ר' יהודה אומר תם חייב ומועד פטור, אכן, מצד התמות שבו משלם חצי נזק.

ק' תוספות ד"ה דרבי מאיר סבר פחת נבילה דניזק. אע"ג דבפ"ק (ד' י'): נפקא לן מוהמת יהיה לו מ"מ האי קרא דהכא אצטריך לאשמועין דלא משלם אלא חצי נזק דאי מוחצו את כספו ה"א שהוא פעמים יותר ופעמים פחות כדמוכח בסמוך דפריך א"כ מצינו תם לר' יהודה דמשלם יותר מח"נ ומשני אית ליה לרבי יהודה פחת שפחתו מיתה מחצין אלמא נפקא לן מוגם את המת יחצון דלא משלם אלא חצי נזק: ק"ה תוספות ד"ה מצינו תם חמור ממועד. וא"ת והא ר"י אית ליה (לקמן דף מה): **צד תמות במקומה עומדת וי"ל** דה"פ מצינו צד תמות חמור מצד מועד ומייתי מברייתא דשור שוה מנה כו' ומה צד מועד דחמור אין משלם אלא מה שהזיק צד תמות הקל לא כל שכן:

ק"ה תוספות ד"ה הכא במאי עסקין כשפטמו. וכגון שאין השבח יותר על היציאה שאם היה יותר נהי נמי דאמרין בחזקת הבתים (ב"ב ד' מב): דשותף הוי כיורד ברשות מ"מ מה שאדם רוצה ליתן למפטם לפטם יטול המזיק והמותר יש לו להיות לניזק וא"כ אמאי אצטריך למיפוך מרישא, מסיפא גופה לפרוך אי בשפטמו צריכא למימר וי"ל דסיפא אצטריך, דסד"א כיון דאמר ר"ע הוחלט השור הוי ליה מזיק כשפטמו מניח מעותיו על קרן הצבי כמו בהלך למדינת הים ובא אחר ופרנס אשתו (כתובות ד' קז): ועוד מצינו למימר דאירי שפיר שהשבח יתר על היציאה והא דקאמר נותן כשעת הנזק לאו דוקא אלא בא להשמיענו שיטול יותר מדמי יציאתו דכיווד ברשות דמי:

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמעריים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא:)

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא לד

לעילוי נשמת
דיינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

יש חייב על מעשה שורו ופטור על מעשה עצמו, פטור על מעשה שורו וחייב על מעשה עצמו. כיצד ?

- שורו שבייש פטור^{קי} שכתוב 'איש בעמיתו' ולא שורו בעמיתו. והוא שבייש חייב.
- שורו שסימא את עין עבדו, והפיל את שינו, פטור. והוא שסימא את עין עבדו והפיל את שינו, חייב .
- שורו שחבל באביו ובאמו, חייב. והוא שחבל באביו ואמו, פטור.
- שורו שהדליק את הגדיש בשבת חייב חצי נזק שמשונה הוא. הוא שהדליק את הגדיש בשבת, פטור, מפני שהוא מתחייב בנפשו.

גמרא

תני רבי אבהו קמיה דרבי יוחנן: כל המקלקלין במלאכת שבת, פטורין חוץ מחובל ומבעיר, מזה שהתורה התירה ברית מילה בשבת, מוכח שבדרך כלל החובל חייב, ולגבי מבעיר גם ממה התורה אסרה לשרוף (מבעיר פתילת אבר) בת כהן שזינתה בשבת, משמע שישנו איסור דאורייתא .

א"ל פוק תני לברא! חובל ומבעיר אינה משנה שגם בהם פטורים.

ואם תימצי לומר משנה- היינו דווקא כשיש לו צורך בדבר, והיינו מקלקל ע"מ לתקן – כדלהלן :
חובל, בצריך לכלבו. מבעיר, בצריך לאפרו.

[עד כאן דף לד עמוד ב]

(דחיה) אימר דשמעת ליה לרבי יהודה לענין שמירה, דכתיבי קראי שכתוב 'ולא ישמרנו בעליו' והיינו שמירה פחותה הכתוב במועד בלבד.

לענין תשלומין מי שמעת ליה?! הרי למטה מבואר שהוא קורא לתם קל בתשלומים, כדלהלן:

והתניא רבי יהודה אומר יכול שור שוה מנה, מאה זוז שהם כ"ה סלעים, שנגח שור שוה חמש סלעים והנבילה יפה סלע: דהיינו הנזק ד' סלעים היתכן לומר: זה נוטל חצי החי י"ב וחצי סלעים וחצי המת חצי סלע, וזה נוטל חצי החי וחצי המת. הרי התשלומים יתירים מדמי הנזק .

אמרת וכי מועד למה יוצא? להחמיר עליו או להקל עליו ?

הוי אומר להחמיר עליו, ומה מועד אינו משלם אלא מה שהזיק, תם הקל לא כ"ש ?!

ולן הגמרא חוזרת מהנפק"מ דלעיל, ומבארת באופן אחר, כדלהלן:

ב. א"ר יוחנן שבח נבילה איכא בינייהו-

דמ"ס דניזק הוי שאין למזיק חלק בה ומ"ס פלג .

והיינו דקא קשיא ליה לר"י: בברייתא למטה יבואר שרבי יהודה מתפלל איך יתכן שיהא מקרה שהמזיק לא ישלם כלום, ולהיפך אף ירוויח מכך. ומזה הגמרא מוכיחה ששייך להגיע למקרה כזה היינו רק אם הוא סובר שהתורה חסה על המזיק, שהשבח בדרך כלל גם שייך בו. השתא דאמרת חס רחמנא עילוייה דמזיק דשקיל בשבחא: יכול שור שוה חמש סלעים שנגח שור שוה מנה, כ"ה סלעים, והנבילה יפה חמשים זוז, י"ב וחצי סלעים, זה נוטל חצי החי, שתיים וחצי סלעים, וחצי המת, שש ורביעי סלעים, וזה נוטל חצי החי וחצי המת – ר"ל המזיק ירוויח, שיישאר בח' סלעים ושני שלישים, שהוא יותר משווי שורו. אמרת היכן מצינו מזיק נשכר שזה נשכר ?!

ואומר לגבי שור המועד התורה הכפילה שלם תם ישלם מועד בעלים משלמין ואין בעלים נוטלין.
מאי ואומר ?

וכי תימא הני מילי היכא דאיכא פסידא לניזק, אבל היכא דליכא פסידא לניזק כגון שור שוה חמש סלעים, עשרים זוזים, שנגח שור שוה חמש סלעים, עשרים זוזים, והנבילה התייקרה ושווה כרגע יפה שלשים זוז – השור הניזק השביח עשרה סלעים, ובמקרה כזה יישאר המזיק עם עשרים וחמש זוזים, יותר ממה שווה שורו, כיוון שהניזק כאן אינו נפסד .

שקיל נמי מזיק בשבחא, חמשה זוזים ,

ואומר שלם ישלם בעלים משלמין ואין בעלים נוטלין.

עתה הגמרא מתקשה בהבנת שיטת רבי יהודה, שלמרות שלמדנו לעיל שרבי יהודה סובר שלא יתכן שהמזיק ישלם יותר ממה שהזיק, מק"ו ממועד, אכן, ישנו מקרה שלא ישלם יותר ממה שהזיק רק ישלם יותר מחצי נזק, כדלהלן:

א"ל רב אחא בר תחליפא לרבא א"כ מצינו לרבי יהודה תם משלם יותר מחצי נזק כגון שור ששווה נ' שנגח שור שווה מ', ואחרי הנגיחה עמד על כ', והיינו שהנזק היה כ'. אזי כשנבוא להעריך את תשלומי הנזק יצא שהניזק יקבל כ"ה (חצי החי) ועוד ישאר עם חצי הנבילה, דהיינו עוד י', שהוא בסך הכל ל"ה, למרות שהנזק היה כ' בלבד.

והתורה אמרה ומכרו את השור החי וחצו את כספו :

(תירוצ) אית ליה לר"י פחת שפחתה מיתה מחצין בחי כמו שרבי מאיר למד לעיל.
מנא ליה ?

מוגם את המת יחצון.

(קושיה) והא אפקיה ר' יהודה לזה נוטל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת ?

(תירוצ) א"כ נכתוב קרא ואת המת, מאי וגם ש"מ תרתי.

מתניתין

דלמילתא אחריתי לא אצטריך דפשיטא דחייב דלענין שורו מה לי שבת ומה לי חול ואגב הדליק הגדיש דמיירי בנדון בנפשו קתני חבל באביו ואמו אבל שורו שסימא את עין עבדו אצטריך שאע"פ שבעצמו חייב בשורו פטור דהא לא אשמועינן בשום משנה:

קי' תוספות ד"ה שורו שבייש פטור. צער ורפוי ושבט ודמי ולדות לא חשיב משום דשמעינן ממתניתין דהחובל (לקמן דף פז). ואע"ג דבושת נמי קתני התם מ"מ תנא הכא לדקדק הוא דומיא דשורו או שורו דומיא ידידה וכן שור שהדליק הגדיש אצטריך להכי כדאיתא בגמרא